

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії та історії держави та права**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**

**з навчальної дисципліни «Теорія держави та права»
обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 Право (Правозастосування)

Кам'янець-Подільський 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права (протокол від 12.08.2024 № 1).

Розробники:

1. Професор кафедри теорії та історії держави та права Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор А. М. Шульга.
2. Професор кафедри теорії та історії держави та права Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент І.М. Погрібний.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент О. С. Передерій.
2. Завідувач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т.І.

1. Загальні методичні рекомендації

Курсова робота з теорії держави і права являє собою самостійне творче наукове дослідження, передбачене навчальним планом і підготовлене студентом в письмовій формі відповідно до встановлених вимог і рекомендацій.

Мета. Курсове дослідження спрямоване на перевірку якості самостійної роботи студента, на залучення його до систематичної наукової діяльності, прищеплення навичок проведення наукових досліджень.

Завдання. Основними завданнями підготовки і захисту курсової роботи з теорії держави і права є:

- 1) розширення та впорядкування теоретичних знань, отриманих в процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права»;
- 2) формування у студента вміння застосовувати методи наукового пізнання права і держави, окремих державно-правових явищ для вирішення дослідницьких завдань;
- 3) опанування навичками пошуку та аналізу спеціальної наукової літератури з конкретної тематики, формулювання своїх висновків і пропозицій по суті вивченого питання, самостійного і послідовного наукового викладу прочитаного матеріалу у вигляді тексту, який відповідає вимогам ясності і повноти;
- 4) розвиток вміння висловлювати свою думку щодо проблемних питань теми і аргументовано відстоювати її в ході публічної дискусії;
- 5) підвищення рівня володіння юридичною термінологією;
- 6) розвиток навичок аналізу нормативних правових актів і тлумачення норм права;
- 7) удосконалення вміння використовувати теоретичні знання в процесі вирішення завдань юридичної практики.

Порядок вибору теми, підготовки до написання та захисту. Студент має право вибрати тему курсової роботи з числа запропонованих кафедрою або домовитися з викладачем про написання курсової роботи з теми, яка відсутня в списку рекомендованих, але відноситься до змісту курсу «Теорія держави і права». Обрана тема курсової роботи має бути зареєстрована на кафедрі фундаментальних та юридичних дисциплін.

При написанні курсової роботи слід орієнтуватися на план, запропонований у даних методичних рекомендаціях. Водночас наявність запропонованого плану не виключає можливості для студента вносити у нього певні корективи, зокрема: доповнити його, замінити послідовність питань або розбити питання на підпункти. При цьому не слід виходити за межі теми і включати до плану питання, які з темою не пов'язані. План курсової роботи необхідно узгодити з викладачем, що проводить семінарські заняття з теорії держави і права.

Написанню курсової роботи має передувати підбір і вивчення наукової літератури (монографій, наукових статей), нормативних актів, матеріалів правозастосовної практики, інших документів по темі курсової роботи.

Термін подачі на кафедру. Курсова робота надається на рецензування не пізніше ніж за місяць до початку навчально-екзаменаційної сесії.

Керівник курсової роботи перевіряє відповідність поданої роботи формальним та змістовним вимогам. Позитивно оцінена курсова робота позначається відміткою “допускається до захисту” та можливим виставленням попередньої оцінки. В рецензії також можуть бути сформульовані питання до захисту.

У випадках незадовільної рецензії курсової роботи викладач повертає її студенту для повної або часткової переробки з чітко висловленими вимогами щодо усунення помилок і недоліків і відміткою “до захисту не допускається”. Повторна курсова робота надається на рецензію тільки разом із раніш незарахованою. При повторному рецензуванні викладач перевіряє виконання його вимог і рекомендацій, позначених в незарахованій курсовій роботі.

Вимоги до структури та оформлення. Курсова робота: за обсягом складає 25-36 сторінок друкованого тексту через 1,5 інтервали на аркушах стандарту А4, сторінки курсової роботи нумеруються. Шрифт: Times New Roman розміром 14 пт. Скорочення слів в тексті (крім загальноприйнятих) не допускається.

Курсова робота включає наступні обов’язкові складові частини: титульний аркуш з назвою теми та вихідними даними студента; план; вступ; основна частина, що підрозділяється на розділи; висновки; список використаної літератури. Робота також може містити додатки – таблиці, схеми тощо.

В розгорнутому вступі розкривається актуальність теми для юридичної науки і практики, визначаються предмет дослідження, рівень дослідженості теми у наукових статтях та монографіях, формулюються цілі та завдання, дається короткий огляд методів дослідження.

У основній частині розкривається зміст роботи відповідно до її плану. В курсових роботах не допускається плагіат. Основна частина обов’язково повинна містити посилання на використану літературу та інші джерела. Посилання можуть бути зроблені одним з двох способів, на вибір студента. Перший спосіб – посилання мають наскрізну нумерацію з надстрочним індексом. Після цитати чи вільного переказу тексту, узятото з певного джерела, ставиться номер посилання, а внизу сторінки – вказується джерело. Другий спосіб – посилання в тексті має наступний вигляд: [а, с.б], де а – номер джерела у списку використаної літератури, а б – сторінка, на якій у даному джерелі міститься вказана інформація. При посиланні на нормативні акти та ресурси мережі Інтернет сторінка не вказується.

Висновки повинні бути чіткими, містити формулювання і оцінки, які логічно витікають із змісту курсової роботи. Результати дослідження повинні відповідати сформульованим у вступі цілям і завданням дослідження.

Список використаної літератури має містити не менше 15-ти джерел. Спочатку слід вказати, за наявності, нормативно-правові акти, які розташовуються за юридичною силою (Конституція, закони і кодекси, підзаконні акти), а потім – інша література в алфавітному порядку. Список використаної літератури повинен включати не лише підручники з теорії держави і права, а й наукові статті та монографії з обраної теми.

Критерії оцінювання. Захист курсової роботи проводиться у період навчально-екзаменаційної сесії перед комісією у складі двох викладачів кафедри. Якість виконання та результати захисту курсової роботи оцінюється за бальною шкалою, про що робиться відповідний запис у заліковій книжці та відомості. При оцінюванні курсової роботи враховуються:

- формальні вимоги (правильність оформлення курсової роботи; наявність всіх необхідних структурних елементів; наявність посилань у тексті роботи на використані джерела; достатня кількість використаних джерел);

- змістовні вимоги (повнота розкриття обраної теми; ясність і послідовність викладення інформації та власних думок; наявність чи відсутність граматичних помилок);

- ступінь і якість опанування обраною тематикою, продемонстрована студентом на захисті, вміння обґрунтовувати сформульовані у курсовій роботі висновки та пропозиції.

Відповідно до цього, критерії оцінки курсової роботи мають наступний вигляд:

ОЦІНКА	КРИТЕРІЇ
ВІДМІННО (100 балів)	Зауваження щодо змісту і оформлення курсової роботи відсутні. Тема повністю розкрита. Студент ґрунтовно підготувався до захисту; грамотно використовує юридичну термінологію, вичерпно, послідовно і логічно викладає будь-які положення своєї курсової роботи і отримані в ході вивчення теми результати; без труднощів, помилок і недоліків логічно, впевнено відповідає на всі додаткові питання.
ДОБРЕ (80 балів)	Є незначні зауваження щодо змісту і оформлення курсової роботи. Список використаної літератури складено з несуттєвими помилками. В тексті роботи відсутній аналіз наукових підходів до досліджуваної проблематики та недостатньо продемонстрований зв'язок з актуальними проблемами сьогодення. Студент впевнено викладає основні положення і висновки свого курсового дослідження, але відчуває деякі труднощі при відповіді на захисті на додаткові питання.
ЗАДОВІЛЬНО (60 балів)	У тексті курсової роботи не в повній мірі виконано обґрунтування актуальності обраної теми, некоректно сформульовані об'єкт і предмет дослідження, недостатнім є опис його теоретичної і методологічної основ; висновки сформульовані неясно або дуже коротко; оформлення роботи виконано недбало; робота містить незначну кількість посилань на використані джерела; список використаної літератури містить суттєві недоліки; зміст своєї курсової роботи відомо студенту лише частково, на додаткові питання відповідає невпевнено, коротко, допускає суттєві помилки; спеціальною термінологією володіє слабо, не обізнаний про більшу частину теоретичних і практичних проблем обраної теми.
НЕЗАДОВІЛЬНО (0-40 балів)	У тексті не сформульовані мета і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, відсутній опис теоретичної і методологічної основи курсової роботи; висновки за підсумками проведеного дослідження не ясні, явно помилкові або сформульовані в надзвичайно загальному вигляді; робота являє собою компіляцію відомостей, взятих з відкритих джерел в мережі Інтернет або з підручників; студент плутається в змісті своєї роботи, не може відповісти на додаткові питання з обраної теми дослідження; вимоги до оформлення тексту курсової роботи не виконані.

Студент, який не виконав курсову роботу або під час захисту отримав оцінку “незадовільно”, не допускається до складання екзамену.

2. Теми курсових робіт

№ з/п	Назва теми
1.	Держава, її поняття та основні ознаки
2.	Форма держави
3.	Форма державного устрою
4.	Форма державного правління
5.	Форма державного (політичного) режиму
6.	Механізм держави, його поняття, структура
7.	Поняття громадянського суспільства, його основні ознаки
8.	Правовий статус людини та громадянина: поняття, структура
9.	Права людини
10.	Поняття та основні ознаки правової держави
11.	Об'єктивне та суб'єктивне право.
12.	Співвідношення права, політики, економіки
13.	Право в системі регулювання суспільних відносин
14.	Норма права
15.	Правотворчість
16.	Поняття та види форм (джерел) права
17.	Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки
18.	Система права: поняття, структура
19.	Правова система: поняття, структура
20.	Систематизація законодавства
21.	Поняття та основні ознаки правових відносин
22.	Юридичні факти: поняття, види
23.	Застосування юридичних норм
24.	Тлумачення норм права
25.	Механізм правового регулювання
26.	Правопорушення: поняття, ознаки, види
27.	Юридична відповідальність
28.	Правосвідомість і правова культура
29.	Правомірна поведінка
30.	Законність і правопорядок

3. Рекомендації щодо змісту курсових робіт за темами

Тема № 1: Держава, її поняття та основні ознаки

Орієнтовний план:

Вступ

1. Причини й передумови виникнення держави.
2. Поняття і сутність держави.
3. Основні ознаки держави.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Про розкритті першого питання необхідно зосередити увагу на особливостях розвитку первісного суспільства, на тих процесах, що призвели до виокремлення публічно-політичної організації влади. Слід розкрити як загальні закономірності виникнення держави, так і специфіку її виникнення на Заході і Сході.

При опануванні другим питанням слід показати, як змінювалося сприйняття держави протягом історії, охарактеризувати чинники, що впливали на розуміння держави та її місця у суспільстві. Необхідно також розкрити основні підходи до визначення сутності держави.

При розкритті теми необхідно також звернути увагу на притаманні лише державі характеристики, які дають змогу зрозуміти проблематику держави та відрізнити її від додержавних і недержавних інститутів. Іншими словами, необхідно розкрити основні ознаки та атрибути держави, особливу увагу звернувши на особливості публічно-політичного характеру державної влади та на категорію «державний суверенітет».

Рекомендований перелік літератури до теми № 1:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Андрушко І. П. Категорія «публічний інтерес» у конституційному праві: поняття та зміст / І. П. Андрушко // Часопис Київського університету права . 2011 . №4 . С. 137-141.
2. Балаклицький А. І. Державна влада та апарат її здійснення як основні ознаки сучасної держави // Часопис Київського університету права . 2011 . №4 . С. 56-60.
3. Богушова І. В. Теоретико-правовий аналіз деяких підходів до типології держав // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 29-31.
4. Мала енциклопедія теорії держави і права. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 368 с.

5. Рудик, П.А. Теорія держави : основні теорії, концепції, підходи до вивчення : навч. посіб. Київ : Алерта, 2016. 287 с.
6. Оборотов Ю. М., Завальнюк В. В., Овчиннікова А. П. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції: монографія. Фенікс, 2019. С. 420.

Тема № 2: Форма держави, її поняття, структура

Орієнтовний план:

Вступ

1. Історичний розвиток вчення про форму держави.
2. Структурні елементи форми держави.
3. Особливості державного правління та державного устрою України.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При роботі над темою необхідно звернути увагу як на історичні аспекти становлення і розвитку вчення про форму держави, так і на його сучасний стан. Зокрема, слід розглянути погляди на форму держави різних авторів, починаючи з Платона та Аристотеля і до наших днів, а також сформулювати визначення даної наукової категорії..

Друге питання слід розкривати з урахуванням того, що визначення категорії форма держави передбачає поєднання в єдину систему її структурних елементів: форми державного устрою, форми державного правління, форми державного політичного режиму, що відображають процес формування та реалізації державної влади. Отже, необхідно охарактеризувати особливості кожного з вказаних елементів та вказати на взаємозв'язок між ними.

При розкритті останнього питання слід зосередити увагу на розвитку української державності з 90-х років ХХ ст. Зокрема, необхідно простежити динаміку закріплення базових засад політико-правового існування українського суспільства на конституційному рівні та на рівні інших актів законодавства, охарактеризувати особливості форми правління та форми державного Устрою України.

Рекомендований перелік літератури до теми № 2:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи. Національна безпека і оборона. 2013. № 4–5 (141–142). С. 2–54.
2. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції // Вісник Львівського університету. Серія юридична.

3. Дроботова Т. Правові ознаки демократичного державно-правового режиму: актуальні питання систематизації / Т. Дроботова // Юридична Україна . – 2010 . - № 1 . - С. 34 - 41.
4. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства / І. М. Жаровська // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 14-17.

Тема № 3. Форма державного устрою

Орієнтовний план:

Вступ

1. Форма державного строю як елемент форми держави.
2. Унітарна держава як проста форма державного устрою.
3. Федерація, її ознаки і види.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Аналіз форми державного устрою вимагає приділення уваги особливостям різних моделей адміністративно-правової організації державної влади. Слід розглянути характерні риси унітарної держави, проаналізувати правовий стан автономій у її складі. При характеристиці федеративного устрою слід розкрити його ознаки та охарактеризувати особливості різних видів федерацій: національних і територіальних, симетричних і асиметричних, централізованих і децентралізованих. Окремої уваги заслуговує питання про суперечливу категорію “конфедерація”. Необхідно також проаналізувати позитивні і негативні риси кожної з наявних форм державного устрою.

Рекомендований перелік літератури до теми № 3:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Батанов О.В. Феноменологія сучасного унітаризму: аксіологічні, онтологічні та телеологічні аспекти / О.В. Батанов, Х.В. Приходько // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. - №7. -С.69-78.
2. Міщук В.В. Види унітарних держав: проблеми класифікації / В.В. Міщук // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 3. - С.48-52.
3. Мяловицька Н. А. Автономія і проблема регіоналізації в країнах Європи / Н. А. Мяловицька // Європейське право та повітряне правознавство : зб. статей. - К. - Шамборі : Логос, 2010 . - С. 383 - 391.

4. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
5. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства / І. М. Жаровська // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 14-17.
6. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи. Національна безпека і оборона. 2013. № 4–5 (141–142). С. 2-54.

Тема № 4. Форма державного правління

Орієнтовний план:

Вступ

1. Форма державного правління як елемент форми держави.
2. Монархія: поняття, ознаки і види.
3. Республіка: поняття, ознаки і види.

Висновки

Методичні вказівки:

Характеристика форми державного правління вимагає висвітлення особливостей процесу формування, звітності та відповідальності вищих виконавчих органів державної влади. Особливу увагу слід приділити характеристиці монархії і республіки як основних форм державного правління, їх видів, недоліків і переваг. Зокрема, необхідно встановити відмінні риси президентської, парламентської та змішаної республіки, навести приклади реалізації вказаних моделей у державах світу.

Рекомендований перелік літератури до теми № 4:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Бариська Я.О. Форма державного правління як категорія теоретико-правової науки / Я.О. Бариська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право. – 2011. - Вип.16. – С. 12-14.
2. Процюк І.В. Класифікація форм державного правління / І.В. Процюк // Проблеми законності : Акад. зб. наук. пр./Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2010. – Вип. 107. – С.3-12.
3. Мироненко П. В Форма правління як концептуальна і прикладна проблема / П. В Мироненко // Суспільно-політичні процеси. - 2016. - Вип. 3. - С. 11-60
4. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського

суспільства / І. М. Жаровська // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 14-17.

5. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи. Національна безпека і оборона. 2013. № 4–5 (141–142). С. 2-54.

Тема № 5. Форма державного (політичного) режиму

Орієнтовний план:

Вступ

1. Загальна характеристика політичного режиму.
2. Демократичний режим, його ознаки і види.
3. Недемократичний режим, його особливості і види.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При розкритті змісту державного (політичного) режиму слід враховувати, що дана категорія форми держави є визначальною для характеристики соціальної сутності держави, її призначення, спрямованості розвитку до соціальної та правової чи, навпаки, до кланової, антисоціальної тощо. Державно-правовий режим пов'язаний не тільки з формою організації влади, а й з її змістом, спрямованістю і діяльністю. Саме державно-правовий режим визначає характер функціонування механізму державної влади. Державно-правовий режим характеризується мірою участі населення в механізмах формування державної влади і способах такого формування, ступенем захисту і забезпечення прав і свобод людини і громадянина, врахуванням інтересів окремих соціальних груп, місцем і роллю окремих недержавних структур у політичному житті суспільства, методами, інтенсивністю використання ресурсів влади, ідеологічного тиску і силових структур.

Форма державного політичного режиму може бути більш ретельно визначена шляхом класифікації всіх видів режиму за критерієм демократичності. Необхідно охарактеризувати особливості ліберально-демократичного, соціально-демократичного та інших різновидів демократичного режиму, а також розкрити визначальні риси авторитарного, тоталітарного режимів як різновидів недемократичного режиму.

Рекомендований перелік літератури до теми № 5:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Дроботова Т. Правові ознаки демократичного державно-правового режиму: актуальні питання систематизації / Т. Дроботова // Юридична Україна . – 2010 . - № 1 . - С. 34 - 41.
2. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства / І. М. Жаровська // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 14-17.
3. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
4. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи. Національна безпека і оборона. 2013. № 4–5 (141–142). С. 2-54.
5. Попович Т.П., Івашкович І.І. Державний режим: критерії ідентифікації. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Випуск 4. Том 1. С. 31-36.

Тема № 6. Механізм держави, його поняття, структура

Орієнтовний план:

Вступ

1. Механізм держави: поняття, структура.
2. Державний апарат в Україні.
3. Компетенція державного органу.
4. Державна служба в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Відповідь на перше питання потребує зосередження уваги на тому, що особливістю зовнішнього прояву державної влади є реалізація її в тих або інших організаційних формах. Єднання цих форм в цілісну структуру і складає механізм держави. Механізм держави утворюється із спеціального розряду осіб, що втілюють в життя функції державної влади. Крім того, це система державних органів, державних установ, з'єднаних ієрархічною підпорядкованістю і наділених владою, що діють при допомозі і на матеріальній основі державних підприємств і організацій. Поняття механізму держави розкривається через характерні риси або ознаки, що дозволяють відмежувати його як від недержавних структур в політичній системі суспільства, так і від окремо взятих державних органів.

Друге питання припускає визначення державного апарату як певної частини механізму держави, системи всіх державних органів, які наділені владними повноваженнями для здійснення функцій та завдань держави. Через функціонування механізму держави здійснюється державна влада. Державний апарат має специфічне призначення, а саме — здійснення державної влади. Проте, на його структуру і

принципи формування впливають різні фактори економічного, політичного, історичного, міжнародного та іншого характеру, причому суттєві чи функціональні зміни вимагають удосконалення державного апарату, появу нових органів держави. Всі державні органи насамперед треба розрізняти орієнтуючись на принцип розподілу державної влади, відповідно до якого є державні органи законодавчі, виконавчі, судові, але при цьому не слід забувати і про існування контрольно-наглядових органів.

Компетенція державного органу визначає його роль, призначення в системі державних органів, є елементом правового статусу державного органу. Найчастіше про компетенцію говорять як про сукупність прав і обов'язків державного органу. Більш деталізовані характеристики компетенції державного органу додатково містять вказівки і на такі, приміром, її елементи як «повноваження», «предмет відання», «юридична відповідальність».

Висвітлення питання про державну службу спочатку потребує необхідності розрізняти неpubлічну і публічну службу. Державна служба є видом публічної служби, яка має певні особливості, визначені в Україні Законом України «Про державну службу». Державна служба являє собою професійну діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Рекомендований перелік літератури до теми № 6:

Основна:

1. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
3. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
2. Бисштрик Г. Механізм держави в системі сучасних теоретико-правових досліджень / Г. Бистрик // Юридична Україна. – 2013. – № 10. – С. 8-14.
3. Дудченко О. С. Теоретична визначеність і змістовне наповнення поняття «механізм держави» / О. С. Дудченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 1. – С. 10-12.
4. Пікуля Т.О. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення / Т. О. Пікуля // Право і суспільство. – 2010. – № 2. – С. 9-15.
5. Пильгун Н.В. Поняття «механізм держави» в сучасній юридичній думці / Н.В. Пильгун, В.В. Бурбеца // Юридичний вісник. – 2017. - 2 (43). – С.46-51.
6. Шатіло В. А. Співвідношення функцій державного апарату та механізму державної влади / В. А. Шатіло // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – № 2 (27). – С. 5-11.

Тема № 7. Поняття громадянського суспільства, його основні ознаки

Орієнтовний план:

Вступ

1. Формування концепції громадянського суспільства.
2. Поняття та ознаки громадянського суспільства.
3. Розвиток громадянського суспільства в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При написанні курсової роботи по даній темі необхідно звернути увагу, що поняття „суспільство” та „громадянське суспільство” - нетотожні, останнє значно вужче від першого та молодше його на багато століть. Становлення та розвиток громадянського суспільства є особливим періодом в історії людства, держави та права. Суспільство, відмінне від держави, існувало завжди, однак не завжди воно було громадянським. У широкому сенсі громадянське суспільство являє собою сукупність неполітичних відносин (міжособистісних, сімейних, економічних, культурних, релігійних, національних), а також структур, що розвиваються поза рамок та без безпосереднього втручання держави. Система незалежних від держави асоціацій та відносин, створює умови для самореалізації індивідів та груп, задоволення їх повсякденних потреб. У вузькому сенсі громадянське суспільство являє собою цивілізаційне становище суспільства, характерною ознакою якого є рівноправність особистості, співтовариства громадян та держави. Ознаками громадянського суспільства є: економічна незалежність громадян; розвинута демократія; рівноправність громадян; забезпеченість прав та свобод громадян; вільне формування громадської думки, ідеологічний та політичний плюралізм; свобода створення та діяльності засобів масової інформації; високий рівень інтелектуального та психологічного розвитку членів суспільства, їх здатність до самодіяльності при включенні у той чи інший інститут громадянського суспільства.

Рекомендований перелік літератури до теми № 7:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.

Допоміжна:

1. Денисюк М. В. Взаємозв'язок та взаємодія громадянського суспільства та держави (теоретико-правові аспекти) /М. В. Денисюк // Часопис Київського університету права . – 2011 . - №4 . - С. 86-89.
2. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства / І.

М. Жаровська // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №3 . - С. 14-17.

3. Колодій А. Громадянське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови / А. Колодій // Право України . – 2010 . - № 7 . - С. 12 - 17.
4. Заворотченко Т. М. Загальна характеристика системи політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні / Т. М. Заворотченко // Часопис Київського університету права . – 2012 . №3 . С. 17-21.
5. Задорожня Г. В., Задорожний Ю. А. Гарантії забезпечення соціального захисту прав людини / Г. В. Задорожня, Ю. А. Задорожний // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 100-104.

Тема № 8. Правовий статус людини та громадянина: поняття, структура

Орієнтовний план:

Вступ

1. Співвідношення понять «правовий статус людини» та «правовий статус громадянина».

2. Структурні елементи правового статусу громадянина.

3. Види правового статусу громадянина.

4. Правове становище іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Розкриваючи питання теми, слід сформулювати визначення основ правового статусу особи, навести перелік усіх елементів, розкрити їх зміст. Необхідно розмежувати поняття „загальний”, „спеціальний” та „індивідуальний” правовий статус, а також основи правового статусу в широкому та вузькому сенсі слова. Варто акцентувати увагу на відмінностях між правами і свободами, правами людини і правами громадянина. Слід також мати на увазі, що основи правового статусу особи є історично змінюваною категорією, що наповнюється дедалі глибшим змістом і найбільш концентровано відображає прогрес суспільства і держави.

Необхідно також розкрити нормативні і організаційні питання, пов’язані з забезпеченням на території України прав і свобод іноземних громадян та осіб без громадянства.

Рекомендований перелік літератури до теми № 8:

Основна:

1. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.С.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
3. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Бондаренко Н. О. Конституційно-правовий статус особи: теоретико-практичні засади // Форум права. – 2016. – № 4. – С. 35–40 [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_8.pdf
2. Грабильніков А.В. Конституційно-правовий статус і правовий режим іноземців та осіб без громадянства в Україні: співвідношення понять / А.В. Грабильніков // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2015. - № 6. – С.59-66.
3. Клекоцюк Р.Р. Правовий статус дитини: взаємозв'язок міжнародного та національного права / Р.Р. Клекоцюк // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 372-376.
4. Макарчук В.В. Поняття «правовий статус особи» в теоретично-правовій літературі // Право.ua.- 2015. -№ 3. – С. 18-22.
5. Мендеграл Т.І. Конституційно-правовий статус осіб без громадянства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Т.І. Мендеграл ; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2013 – 20 с.
6. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» // Часопис Київського університету права. – 2010. - № 2. – С. 95-98.
7. Санін С.В. Конституційно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства / С.В. Санін // Столична юстиція. – 2014. – № 6(31). – С. 27–30.
8. Стефанюк Ю.В. Структура правового статусу особи: теоретичний аспект // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – №2. Том 1. – С. 26-31.

Тема № 9. Права людини

Орієнтовний план:

Вступ

1. Права людини: поняття, ознаки.
2. Види прав людини.
3. Інститут прав людини в Україні.
4. Гарантії прав людини.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

З огляду на визначення поняття прав людини необхідно наголосити, що права людини слід розуміти як певні невід'ємні можливості вільного самовизначення людини в суспільстві. Основні ознаки прав людини потребують зосередження уваги на тому, що ці права належать людині від народження, тобто вони є природними, невідчужуваними, ці права існують об'єктивно, незалежно від того, в даній країні державною владою визнається чи не визнається факт їх існування, права людини несумісні з дискримінацією за будь-якою ознакою, держава зобов'язана їх поважати, захищати тощо.

Кажучи про види прав людини насамперед необхідно звернути увагу на громадянські (особисті), політичні, соціальні, економічні, культурні права, а також індивідуальні й колективні права, абсолютні й відносні права. Висвітлення видів прав

людини припускає і розрізнення прав людини за часом їх виникнення, коли розрізняють їх перше покоління, друге покоління, третє покоління.

Питання про інститут прав людини в Україні потребує звернути увагу на те, що Україна приєдналася до низки міжнародних документів, що стосуються прав людини, законодавство України постійно приводиться у відповідність з даними документами, Конституція України 1996 р. передбачає інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Україна належить до числа держав, котрі припускають наддержавний (міжнародний) контроль за станом дотримання прав людини й. т. ін.

Гарантії прав людини необхідно розуміти як певні засоби й умови, котрі забезпечують їх реальне існування. Серед зазначених гарантій насамперед розрізняють міжнародні гарантії і внутрішньодержавні гарантії, серед яких, у свою чергу, виокремлюють економічні, політичні, юридичні, організаційні, культурні (духовні) гарантії.

Рекомендований перелік літератури до теми № 9:

Основна:

1. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
3. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Бондаренко Н. О. Конституційно-правовий статус особи: теоретико-практичні засади // Форум права. – 2016. – № 4. – С. 35–40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_8.pdf
2. Грабильніков А.В. Конституційно-правовий статус і правовий режим іноземців та осіб без громадянства в Україні: співвідношення понять / А.В. Грабильніков // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2015. - № 6. – С.59-66.
3. Клекоцюк Р.Р. Правовий статус дитини: взаємозв'язок міжнародного та національного права / Р.Р. Клекоцюк // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 372-376.
4. Макаруч В.В. Поняття «правовий статус особи» в теоретично-правовій літературі // Право.ua.- 2015. -№ 3. – С. 18-22.
5. Безсмертна А.С. Гарантії прав і свобод людини та громадянина // «Scientific horizons». – 2014. - № 1. – С. 5-7.
6. Веклич В.О. Особливості сучасних визначень змісту категорії «забезпечення й захист прав і свобод людини і громадянина» / В. О. Веклич // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 36-41.
7. Вороніна Н.В. Щодо питання забезпечення прав людини в умовах надзвичайного стану // Часопис Цивілістики. – 2015. - № 19. – С. 56-59.
8. Заворотченко Т.М. Загальна характеристика системи політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні / Т. М. Заворотченко // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №3 . - С. 17-21.

9. Чернецька О.В. Права та свободи людини і громадянина як основа функціонування органів публічної влади // Часопис Київського університету права. – 2014. - № 1. – С. 87-89.

Тема № 10. Поняття та основні ознаки правової держави

Орієнтовний план:

Вступ

1. Історія розвитку ідеї правової держави.
2. Поняття та ознаки правової держави.
3. Принцип розподілу влад у правовій державі.
4. Формування засад правової держави в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При опрацюванні першого питання доцільно викладати матеріал, щодо змісту окремих концепцій правової держави за схемою розвитку історичних етапів, починаючи з V-IV ст. до н. е. При цьому слід враховувати, що така назва “правова держава” виникає не відразу, а значно пізніше. Сучасний етап розвитку цієї теорії вимагає від дослідника цієї теми опрацювання наукових юридичних статей з цього приводу, які суттєво розвивають класичні положення концепції правової державності.

Більш ретельне розкриття умов формування правової державності у другому питанні теми можливо при детальній характеристиці принципів правової держави з роз’ясненням їх структурних елементів. Корисно здійснювати такий огляд з наведенням прикладів з світової практики вдалого досягнення реалізації таких принципів в окремих країнах.

Правова держава ґрунтується на забезпеченні єдності державної влади, але водночас вона передбачає розподіл державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Необхідно охарактеризувати базові положення принципу розподілу влад, цілі такого розподілу, передбачену цим принципом систему стримувань і противаг між гілками влади.

Враховуючи, що Україна орієнтується у своєму розвитку саме на формування правової державності, слід розкривати третє питання теми шляхом характеристики процесу успішності або неуспішності втілення в нашої державі означених у попередніх питаннях принципів, дослідження їх спадковості в українському конституціоналізмі.

Рекомендований перелік літератури до теми № 10:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Колодій А. Громадянське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови / А. Колодій // Право України . – 2010 . - № 7 . - С. 12-17.
2. Лебедева О.В. Правова держава: поняття та принципи // Альманах права. – 2012. - №3. – С.203-207.
3. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
4. Задорожня Г. В., Задорожний Ю. А. Гарантії забезпечення соціального захисту прав людини / Г. В. Задорожня, Ю. А. Задорожний // Часопис Київського університету права . 2012 . №3 . С. 100-104.
5. Кабанець О. С. Демократія як державний режим: теоретико-правовий аналіз / О. С. Кабанець // Часопис Київського університету права . 2012 . №4 . С. 60-64.

Тема № 11. Об'єктивне та суб'єктивне право. Сутність права

Орієнтовний план:

Вступ

1. Виникнення права.
2. Право у об'єктивному та суб'єктивному розумінні: поняття, ознаки.
3. Функції права.
4. Сутність та цінність права.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При розкритті даної теми необхідно наголосити, що термін «право» є багатозначним, тому слід розрізнявати «право в об'єктивному значенні», «право в суб'єктивному значенні». Терміни «об'єктивне право» («право в об'єктивному значенні») і «суб'єктивне право» («право в суб'єктивному значенні») припускають розрізнення «права» як виду соціальних норм і «права» як можливої поведінки суб'єкта права. Визначення поняття об'єктивного (позитивного) права припускає його розуміння як системи соціальних норм (формально-визначених, загальнообов'язкових), що встановлені (або санкціоновані) державою, знаходяться під її охороною, мають владно-вольовий, державно-регулятивний характер.

При розкритті сутності права слід вказати, що філософська категорія «сутність» використовується для відповідної характеристики будь-якого предмета чи явища. Ця категорія також є традиційною і для юриспруденції. Визначення сутності права припускає встановлення тієї його відносно стійкої і найбільш важливої, внутрішньої якісної основи, котра відображає природу права як соціального інституту, його соціальне призначення. При характеристиці сутності права в сучасній юридичній літературі зазвичай використовується категорія «воля». Сутність права слід бачити (розуміти) як загальну волю, обумовлену матеріальними та іншими умовами життєдіяльності суспільства, характером домінуючих суб'єктів соціуму, сформовану як результат узгодженості інтересів (публічних, індивідуальних), зовнішньо

державно-офіційно виражену як загальна міра (формально-обов'язковий нормативний регулятор) поведінки суб'єктів права. До кола вчень про сутність права в сучасній юридичній літературі належить «теорія природного права», «психологічна теорія права», «соціологічна теорія права», «соціальна концепція права», «нормативістська теорія права», «марксистська теорія права» тощо.

Рекомендований перелік літератури до теми № 11:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
3. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Юхимюк О. Способи викладу принципів права у нормативно-правових актах // Історико-правовий часопис. - 2014. - № 2. - С. 23-27.
2. Юхимюк О.М. Особливості викладу принципів права у національному законодавстві // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Сер. Юрид. науки. 2013. Вип. 6. Том 1. С. 12-14.
3. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
4. Костенко О.М. Що є право? Про основи "натуралістичної" юриспруденції у світлі соціального натуралізму // Право України. 2010. №4. С.83-92.
5. Прокопов Д. Є. Розвиток теорії природного права у вітчизняній і російській правовій думці (середина ХІХ - початок ХХ століть): Монографія. К.: Логос, 2011. — 543 с.
6. Шульга А.М. Концепція розрізнення права і закону, її світоглядна цінність, прикладне значення // Форум права. 2011. №4. С. 852–855.
7. Шульга А.М. Проблема праворозуміння і прикладні критерії правової кваліфікації поведінки суб'єктів права // Форум права. 2012. №2. С. 804–807.

Тема № 12. Співвідношення права, політики, економіки

Орієнтовний план:

Вступ

1. Право як універсальний регулятор суспільних відносин.
2. Співвідношення права і політики.
3. Співвідношення права і економіки.
4. Ефективність функціонування права у сфері політики та економіки.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При написанні курсової роботи слід враховувати, що право, політика і економіка – взаємозалежні сфери громадського життя. Взаємини права і політичної держави двосторонні: держава санкціонує й конструює систему права, роблячи її публічною, загальнообов'язковою, загальною, причому її порушення спричиняє застосування заходів державного впливу, а з іншого боку, сама держава підтримується й забезпечується правом. У понятті права можна виділити ядро загальнолюдських цінностей, інтегрованих в історичному й культурному розвитку народу, але крім цього воно містить орієнтири і принципи для політики. Спільним у політики і права є те, що вони є регулятивними, взаємозалежними системами суспільства. Відмінності між ними, проте, виникають, бо це різні регулятивні системи.

Економіка, право та політика мають самостійне значення основ суспільного розвитку, а їх взаємовплив та сумісний вплив на суспільство є значними і багатогранними. Насамперед потрібно зазначити, що основою та фундаментом всього суспільного життя є економіка як система господарювання, що забезпечує оптимальне використання обмежених ресурсів, необхідних для задоволення необмежених потреб. Економіка впливає на право, закріплюється, захищається і стимулюється (гальмується) правом через економічну роль держави, яка реалізується у державній економічній політиці. Держава, яка є виразником інтересів певних політичних сил, визначає розмір податків, мінімум заробітної плати, строк відпустки, правила технічної безпеки та ін.

Наостанок слід розкрити поняття «ефективність права», проаналізувати умови та фактори ефективності правового регулювання політичних та економічних процесів у державі.

Рекомендований перелік літератури до теми № 12:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2014. – 448 с
3. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Селіванов А. Політика і право в рішеннях Верховної Ради України та конституційна відповідальність посадових осіб // Право України. – 2005. – №3. – С.4-8.
2. Телешун С.О. Правові механізми реалізації публічної політики / С.О. Телешун, С.В. Ситник // Державне управління : теорія та практика. – НАДУ, 2010. – Вип. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/index.htm>
3. Е. І. Донченко Про співвідношення права і політики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3058/1/2008_10.34-37pdf%2B.pdf

4. Козюбра М. І. ПРАВО, ПОЛІТИКА, ПРАВОСУДЦЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОВІДНОСИН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/acd9a500-e8ef-436d-80ff-e05c631482b5/content>

Тема № 13. Право в системі регулювання суспільних відносин

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття соціальних норм та їх види.
2. Співвідношення права і моралі.
3. Право і технічні норми.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Розкриття даної теми потребує проведення загальної класифікації соціальних норм, що здатні впливати у якості правил на суспільні відносини. Корисно здійснювати таку класифікацію з використанням порівняльного методу дослідження, що якісно відображає невід’ємні ознаки цих норм.

Співвідношення норм моралі та норм права доцільно пояснювати відштовхуючись від походження їх в процесі розвитку суспільства та, водночас, спираючись на засоби забезпечення як норм моралі, так і норм права. Тут важливо визначити і взаємозв’язок правових і моральних норм.

Порівнюючи технічні норми та норми права слід звернути особливу увагу на шляхи переростання технічних норм у правові та навести відповідні приклади з чинного законодавства України. Окремо треба пояснити сфери впливу технічних норм на суспільні відносини, окреслити їх якісну характеристику.

Рекомендований перелік літератури до теми № 13:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Черник Н.С. Моральні засади формування та розвитку українського права // Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені короля Данила Галицького. - 2011. - №3. - С.281-285.
2. Коваленко Н.Ю. Співвідношення права й моралі в контексті правової культури // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 3. – Т. 1. – С. 20-23.

3. Луцький Р.П. Співвідношення моралі та позитивного права з точки зору західноєвропейських вчених-теоретиків // Науково-інформаційний вісник. Серія «Право». – 2012. – № 5. – С. 33-37.
4. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24
5. Слабко С.М. Мораль як ціннісний критерій права // Держава та регіони. Серія «Право». 2014. №3 / 45. С. 8-12.
6. Шульга А. М. Віртуальний простір і реальність його впливу на особистість людини // Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2021 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Друкарня Мадрид, 2021. – 364 с. – С. 127-128.

Тема № 14. Норма права

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки норми права.
2. Структура норми права.
3. Види норм права.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Найбільш повне та адекватне визначення категорії “норма права” можливе завдяки розкриттю його головних та невід’ємних ознак. Характеристика системності, загальної обов’язковості, формальної визначеності, забезпеченості владою держави, нормативності та інших ознак досягається поясненням їх внутрішньої суті з відповідними прикладами та порівняннями.

Дослідження особливості структури юридичної норми є, водночас, продовженням пояснення ознаки “нормативності”. Потрібно звернути увагу на теоретичність класичної моделі, що складається з гіпотези, диспозиції, санкції у порівнянні з практичними особливостями відображення цієї структури у статтях нормативно-правових актів. Доцільно, також, використовувати для опису особливостей реального закріплення структури норми у статті нормативно-правового акту діючі акти кримінально-правового та цивільно-правового законодавств.

Загальну класифікацію видів норм права слід починати з розподілу всієї системи юридичних норм за значенням у правовому регулюванні на матеріальні та процесуальні з відповідними визначеннями та прикладами. Рекомендується включити у характеристику різновидів норм права такі класифікації як: за галузевою належністю; за способом викладення диспозиції, гіпотези, санкції; за юридичною силою та ін. Окрему увагу бажано приділити нетиповим спеціалізованим нормам. Тут необхідно роз’яснити і саму нетиповість та спеціалізованість даних норм і, водночас, розкрити на прикладах окремі види: загально-закріплюючі, дефінітивні, декларативні, оперативні, колізійні.

Рекомендований перелік літератури до теми № 14:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Зінченко О. В. Функції юридичних конструкцій: теоретико-правовий аналіз / О. В. Зінченко // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №2 . - С. 58-62.
2. Зінченко О. В. Юридичні конструкції як найвища форма правової абстракції / О. В. Зінченко // Часопис Київського університету права . - 2011. - №1 . - С. 55-59.
3. Карманюк О. П. Суб'єктивні права і юридичні обов'язки в контексті утвердження законності в українському суспільстві / О. П. Карманюк // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №3 . - С. 48-52.
4. Могілевський Л. В. Сутність поняття «норма права» // http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2016/5.pdf
5. Кривицький Ю.В. Норма права як предмет дискусій в юридичній науці // http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7501/1/Kryvytskyi%20Y.%20V.%20The%20norm%20of%20the%20law_article.pdf

Тема № 15. Правотворчість

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття правотворчості, його співвідношення з категорією «правоутворення».

2. Функції правотворчості.

3. Види правотворчості.

4. Напрями удосконалення правотворчості в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Порівняльний аналіз категорій “правоутворення”, “правотворчість” та “нормотворчість” необхідний для з'ясування особливостей та відмінностей як самих понять, так і процесів, що позначаються цими назвами. Водночас, таким чином здійснюється поєднання суто теоретичних уявлень про формування права з практичними процесами нормотворчої та законотворчої діяльності.

Здійснення характеристики правотворчості шляхом дослідження її ознак, принципів та функцій вбачається корисним способом визначення відмінних

характеристик від інших видів правової діяльності: правозастосування, інтепретаційно-правової діяльності, правового виховання та ін.

Рекомендований перелік літератури до теми № 15:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
3. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Ляшенко Р. Д. Правова аргументація у сфері правотворчості / Р. Д. Ляшенко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – Том 25 (64). – 2012. – № 2. – С. 74–79.
2. Лозинська І. В. Правотворення, правотворчість та законотворчість: проблема співвідношення / І. В. Лозинська // Митна справа. – 2011. – № 5(77) ч. 2. – С. 18–21.
3. Ничка Ю. Європейська міжнародна правотворчість: загальнотеоретична характеристика / Ю. Ничка // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2010. – № 50. – С. 10–14.
4. Яценко Р. Ю. Правотворчість в умовах перехідного суспільства: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Острог, 2013. - 23 с.
5. Чаплук О. І. Функціональні аспекти національної і міжнародної правотворчості. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2013. № 6-3, Том 1. С. 43–46.
6. Мельничук С. М. Правотворча діяльність — провідна правова форма здійснення функцій держави: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2016. № 1 (16). С. 5–11.
7. Чабур С. В. Правотворчий процес і правотворчі процедури // https://lexportus.net.ua/vipusk-2-2017/chabur_s_v_pravotvorchyi_protsets_i_pravotvorchi_protsedury.pdf
8. Петришин О. В. Модельні правові акти: теорія та практика реалізації: монографія / О. В. Петришин, О. А. Колодій. К.: Алерта, 2016. 204 с.

Тема № 16. Поняття та види форм (джерел) права

Орієнтовний план:

Вступ

1. Наукові підходи до розуміння категорій «форма права» та «джерело права».
2. Класифікація джерел права.
3. Нормативно-правовий акт як основне джерело права в Україні.
4. Судовий прецедент, його значення для правової системи України.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Належне розкриття теми потребує урахування того, що однією з важливих об'єктивних властивостей права як соціального регулятора є формальна визначеність. Правові норми повинні бути обов'язково об'єктивовані, виражені зовні, міститись в тих чи інших формах, які є способом їх існування, формами життя. Форми зовнішнього виразу норм права іменують також джерелами права. Однак останній термін може вживатися у різних значеннях. В матеріальному сенсі джерела права – це соціально-економічні та політичні умови життя суспільства, що об'єктивно викликають виникнення права, необхідність правового регулювання. В ідеологічному значенні – це правосвідомість, погляди, ідеї та доктрини, під впливом яких формується право. В історичному контексті джерела права – це тексти законів минулого, літописи, історичні хроніки, які надають можливість простежити процес становлення і розвитку права в різні епохи. Нарешті, в формально-юридичному смислі джерела права – це офіційно визнані форми зовнішнього виразу і закріплення юридичних норм. Форма (джерело) права демонструє, в який спосіб держава створює, фіксує ту чи іншу норму права, в якому вигляді ця норма доводиться до свідомості людей.

Наступні питання потребують розуміння того, що за юридичною силою нормативно-правові акти поділяються на закони та підзаконні нормативно-правові акти. Необхідно також охарактеризувати ставлення до правового прецеденту у вітчизняній юридичній науці і практиці, зокрема – розглянути питання застосування рішень Європейського суду з прав людини на території України.

Рекомендований перелік літератури до теми № 16:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Бовсуновська І.Г. Розвиток наукових поглядів на визнання судового прецеденту (судової практики) як джерела права в Україні / І.Г. Бовсуновська // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №1 . - С. 55-60.
2. Кармазіна К.Ю. Особливості джерел загального права / К.Ю. Кармазіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція» : зб. наук. праць. - Одеса : Фенікс, 2013 . - Вип. №5 . - С. 15-19.
3. Качур В.О. До розуміння та визначення поняття «джерела права» // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013 № 6-1 том 1. – С. 36-39.
4. Корунчак Л.А. Застосування деяких понять синергетики у вивченні системи та джерел права / Л.А. Корунчак // Часопис Київського університету права . – 2011 . - №4 . - С. 94-97.
5. Кармаза О. О. Теоретичні основи визначення системи джерел житлового права та процесу / О. О. Кармаза // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 171-174.

Тема № 17. Нормативно-правовий акт

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки нормативно-правового акту.
2. Види нормативно-правових актів.
3. Дія нормативно-правових актів у часі.
4. Дія нормативно-правових актів у просторі та щодо кола осіб.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Належне розкриття теми передбачає ретельний аналіз поняття та ознак нормативно-правового акту, його переваг стосовно інших джерел права. Також слід розкрити особливості закону і підзаконного акту, їх співвідношення і види.

Питання про чинність нормативно-правових актів припускає з'ясування дії нормативно-правових актів у часі, у просторі та щодо кола осіб. Дія нормативно-правових актів у часі починається з моменту набуття ними чинності. Слід чітко розрізняти момент прийняття акту від моменту набуття ним юридичної сили. Можливі варіанти набуття нормативним актом юридичної сили: з моменту його прийняття чи підпису; з моменту його офіційного оприлюднення; з моменту, вказаного у самому нормативному акті; по завершенні відповідного строку після його опублікування (так, закони України за загальним правилом починають діяти через 10 днів з дня їх офіційного опублікування); відомчі акти, які не оприлюднюються через засоби масової інформації, починають діяти з моменту, коли вони надійшли адресату. Нормативно-правовий акт втрачає чинність: внаслідок завершення терміну, на який його було прийнято; внаслідок його прямої відміни; внаслідок його заміни нових актом, прийнятим з тих самих питань; внаслідок визнання акту неконституційним.

Рекомендований перелік літератури до теми № 17:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів / Людмила Андрусів // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №4. – С.128-131.
2. Косович В. Закон «Про нормативно-правові акти» як засіб удосконалення нормативно-правових актів України / В. Косович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2011. - Вип.52. - С.10-20.
3. Косович В. Якість нормативно-правових актів України: загальнотеоретична характеристика / В. Косович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 55. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . – 2012 . - С. 20-27.

4. Настечко К.О. Прийняття нормативно-правових актів у ЄС та Україні / К.О. Настечко // Європейське право та порівняльне правознавство : зб. статей. - К. Шамборі : Логос, 2010 . - С. 255-263.

5. Романов Я.В. Підзаконні акти в системі законодавства / Я.В. Романов // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 3. – Т. 1. – С. 57–61.

Тема № 18. Система права

Орієнтовний план:

Вступ

1. Загальна характеристика системи права.
2. Структурні елементи системи права.
3. Приватне і публічне право.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Визначення системи права ґрунтується на розумінні її як певної внутрішньої структури усієї сукупності правових норм. Здійснення характеристики категорії “система права” у порівнянні з “правовою системою” потрібно для виявлення суттєвих відмінностей між цими дуже схожими за назвою поняттями. Крім того, це аналітичний підхід до такого розділу у теорії права як порівняльне правознавство.

Дослідження структури системи права спрямовується по таких напрямках: роз’яснення суті категорії “інститут права” з відповідними прикладами галузевих та міжгалузевих інститутів; роз’яснення категорій “галузь права” та “підгалузь права”, з використанням таких елементів як “норма права” та “інститут права” і певними прикладами.

Аналіз приватного і публічного права слід здійснювати з системних (основні критерії поділу) та історичних позицій (коли і як виник даний поділ). Необхідно визначити, який метод правового регулювання домінує у кожній з названих підсистем, чий інтереси в них переважають, які механізми захисту порушеного права в них існують. Слід також визначити, які галузі права в правовій системі України можна віднести до публічного, а які – до приватного права.

Рекомендований перелік літератури до теми № 18:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

2. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – 368 с.

Допоміжна:

1. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24

2. Мурашин О.Г. До проблеми сутності та природи правових (нормативно-правових) актів. Інформація і право. 2014. № 2 (11). С. 10
3. ДЯЧИШИН Я., Основні риси сучасної правової системи України: теоретичні аспекти // <http://www.ippi.org.ua/dyachishin-ya-osnovni-risi-suchasnoi-pravovoi-sistemi-ukraini-teoretichni-aspekti>
4. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем // http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-27-35.pdf
5. Оніщенко Н. М. Інформаційно-правовий простір: проблеми формування, розвитку, аналіз позитивних і негативних впливів на правосвідомість суспільства та особистості / Н.М. Оніщенко // Віче. – 2012. – № 17. – С. 20-23.
6. Петров Р. Європеїзація української судової системи як складова євроінтеграційної політики України // Право України. 2012. № 1/2. С. 300-306.
7. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем // http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-27-35.pdf

Тема № 19. Правова система

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття правової системи, наукові підходи до його визначення.
2. Структура правової системи.
3. Типологія правових систем світу.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При написанні курсової роботи з даної теми необхідно розкрити існуючі серед науковців підходи до визначення правової системи, з яких елементів вона складається. Після цього слід охарактеризувати правову карту світу, тобто на які типи (сім'ї) розподіляються існуючі в світі правові системи. Особливу увагу слід приділити аналізу особливостей романо-германського, англо-американського та мусульманського права.

Рекомендований перелік літератури до теми № 19:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24

Допоміжна:

1. Мурашин О.Г. До проблеми сутності та природи правових (нормативно-правових) актів. Інформація і право. 2014. № 2 (11). С. 10
2. ДЯЧИШИН Я., Основні риси сучасної правової системи України: теоретичні аспекти // <http://www.ippi.org.ua/dyachishin-ya-osnovni-risi-suchasnoi-pravovoi-sistemi-ukraini-teoretichni-aspekti>
3. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем // http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-27-35.pdf
4. Оніщенко Н. М. Інформаційно-правовий простір: проблеми формування, розвитку, аналіз позитивних і негативних впливів на правосвідомість суспільства та особистості / Н.М. Оніщенко // Віче. – 2012. – № 17. – С. 20-23.
5. Петров Р. Європеїзація української судової системи як складова євроінтеграційної політики України // Право України. 2012. № 1/2. С. 300-306.
6. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем // http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-27-35.pdf

Тема № 20. Систематизація законодавства

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття систематизації законодавства, її функції.
2. Форми систематизації законодавства.
3. Систематизація законодавства в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Характеристика систематизації законодавства є логічним продовженням процесу законотворення. Слід звернути увагу на те, які цілі дозволяє вирішити систематизація законодавства, які функції вона виконує.

У другому питанні корисно відштовхнутись від початкового етапу систематизації – обліку. Пояснення окремих різновидів систематизації: консолідації, інкорпорації та кодифікації необхідно ілюструвати прикладами з сучасних законодавчих збірок та кодексів.

При відповіді на останнє питання необхідно проаналізувати стан і перспективи систематизації національного українського законодавства, визначити проблемні моменти вітчизняної кодифікації тощо.

Рекомендований перелік літератури до теми № 20:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

2. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С. 19-24

Допоміжна:

1. Вергелес Д.Є. Проблеми процесу кодифікації законодавства / Д.Є. Вергелес // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №1 . - С. 65-68.
2. Петрик І. Актуальні проблеми державної реєстрації нормативно-правових актів / Ірина Петрик // Юридичний журнал . – 2010 . - № 1 (91) . – С. 72-74.
3. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види / Н. М. Пархоменко // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №1 . - С. 338-342.
4. Плавич В. П. Феномен права як соціорегулятор і модель правової дійсності / В. П. Плавич // Часопис Київського університету права . – 2011 . - №1 . - С. 9-13.
5. ПРОБЛЕМИ ОФІЦІЙНОГО ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В УКРАЇНІ // https://minjust.gov.ua/m/str_10086

Тема № 21. Правові відносини

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки правових відносин.
2. Види правовідносин.
3. Суб'єкти правовідносин.
4. Об'єкти правовідносин

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Перше питання теми ставить завдання окреслити коло невід'ємних відзнак правових відносин у порівнянні з іншими видами соціальних відносин, а саме: урегульованості нормами права, предметності, можливості простежити їх крізь права та обов'язки сторін та інші ознаки. При розкритті видів правовідносин слід акцентувати увагу на найбільш важливих підставах класифікації: за галузевою ознакою, за функціональних призначенням, за кількістю суб'єктів, за ступенем визначеності (індивідуалізації), за часом дії тощо.

Структура відповіді на третє питання теми складається з наступних основних елементів: характеристики самої категорії “суб'єкт правових відносин”; визначення змісту таких його видів як фізична особа та юридична особа; роз'яснення змісту та динаміки правособ'єктності.

Особливість розуміння об'єкту правових відносин спирається на подвійність у сучасній науковій юридичній літературі пояснень змісту щодо “приводу виникнення

правових відносин”. З одного боку його розуміють як елементи навколишнього світу (власність, гроші, честь та ін.), з іншого боку – як будь-яке право (право власності, право на честь, гідність та ін.).

Рекомендований перелік літератури до теми № 21:

Основна:

1. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
2. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Шумило М.М. Розвиток вчення про правовідносини в сучасній юридичній науці // http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2014/5.pdf
2. Фінансові правовідносини //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011. — 558 с.
3. Кримінально-правові відносини // Велика українська юридична енциклопедія. У 20 т. Т. 17. Кримінальне право / В. Я. Тацій (відп. ред.) та ін. — 2017. — С. 484. — ISBN 978-966-937-261-1.
4. Правовідносини // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 545. — ISBN 978-966-937-233-8.

Тема № 22. Юридичні факти: поняття, види

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки юридичного факту.
2. Види юридичних фактів.
3. Правові презумпції.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Специфіка засвоєння особливості юридичного факту як невід’ємної складової правових відносин проявляється, перш за все, у впливі його на динаміку правових відносин, а також у тому, що характеристика самого юридичного факту міститься у тексті норм права, які регулюють означені відносини. Загальна класифікація юридичних фактів здійснюється шляхом характеристики таких різновидів як факти дії та події, правостановлюючі, правозмінюючі та правоскасовуючі юридичні факти, юридичні факти презумпції.

Рекомендований перелік літератури до теми № 22:

Основна:

1. Завальний А. М. Методологічні та теоретичні основи пізнання юридичних фактів / А. М. Завальний - К. : Вид-во Європейського університету, 2011. - 96 с.
2. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
3. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Волкова І. Види юридичних фактів-станів / І. Волкова // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - №1. – С.114-118.
2. Ковальська В.С. Юридичні факти-стани у сімейному праві: питання правової природи / В.С. Ковальська // Хмельницький університет управління та права. Університетські наукові записки. – 2012. – № 4(44). – С. 162–168.
3. Фактичний склад // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 799. — ISBN 978-966-937-233-8.
4. Юридичний факт // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 922. — ISBN 978-966-937-233-8.
5. Коструба А. В. Поняття юридичних фактів та їх ознаки в цивільному праві України // Часопис Київського університету права. — 2011. — № 1. — С. 168—171.
6. Коструба А. В. Нормотворчі засоби встановлення правоприпиняючих юридичних фактів у цивільному праві // Держава і право. — 2011. — № 53. — С. 324—330.
7. Коструба А. В. Виконання зобов'язання як правоприпиняючий юридичний факт у зобов'язальній сфері // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 2. — С. 91–95.
8. Коструба А. В. Юридичні факти в механізмі правоприпинення цивільних правовідносин: моногр. / А. В. Коструба. — К. : Ін Юре, 2014. — 376 с.
9. Коструба А. В. Правова природа судового рішення в контексті теорії правоприпинення // Вісник господарського судочинства України. — 2014. — № 1. — С. 158—163.
10. Коструба А. В., Пленюк М. Д. Юридичні факти в доктрині приватного права України: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 281 с.

Тема № 23. Застосування юридичних норм

Орієнтовний план:

Вступ

1. Застосування як особлива форма реалізації юридичних норм.
2. Основні стадії правозастосовного процесу.
3. Акт застосування права: поняття, ознаки, види.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Правозастосування характеризується низкою ознак, які істотно відрізняють цю форму від інших. Правозастосування - це владна-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, що виражається в процедурно-процесуальних формах, складається в реалізації юридичних норм щодо конкретних життєвих випадків і конкретних суб'єктів, для вирішення юридичної справи, в результаті чого виникають, змінюються, припиняються або відновлюються юридичні права та юридичні обов'язки сторін у цих справах.

Висвітлення основних стадій процесу застосування норм права потребує зосередження уваги на тому, що цей процес може починатися з ініціативи самого правозастосувача, за указівкою вищого органу чи за заявою зацікавлених суб'єктів і являє собою систему послідовних дій, певні групи яких поєднуються в так звані стадії правозастосування. Визначена послідовність виконання комплексу дій у ході правозастосування дає підстави говорити про такі стадії правозастосувальної діяльності як встановлення фактичних обставин юридичної справи, встановлення юридичної основи справи (юридична кваліфікація), вирішення юридичної справи.

Кажучи про акт застосування норм права необхідно звернути увагу на те, що правозастосовний акт, чи акт застосування норми права являє собою індивідуальний акт державно-владного характеру, який видається компетентними державними органами і визначає на основі правових норм права й обов'язки конкретних осіб чи міру їх відповідальності.

Види правозастосовних актів розрізняють за різними критеріями: за формою зовнішнього прояву, за суб'єктами прийняття, за функціями у правовому регулюванні, за галузевою приналежністю, за юридичними наслідками, за характером індивідуальних розпоряджень тощо.

Рекомендований перелік літератури до теми № 23:

Основна:

1. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд.: І.В. Тетарчук, Дяків Т.Є.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 183 с.
2. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

Допоміжна:

1. Білас Ю. Ю. Вітчизняне правозастосування і методологія дослідження / Ю. Ю. Білас // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. - Вип. 2. - С.83-91.

2. Мартянова Т.С. Етичні вимоги до суб'єктів правозастосовної діяльності / Т.С. Мартянова // Часопис Київського університету права. – 2012. - №3. - С. 70-74.
3. Матат Ю.І. До питання застосування правоположень з метою подолання прогалин у законодавстві / Ю.І. Матат // Часопис Київського університету права. – 2012. - №1. - С. 87-91.
4. Осауленко О.І. Місце правозастосовних актів у системі правових актів / О.І. Осауленко // Держава і право : зб. наук. праць. - К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. - Вип. 49. - С. 16-21.
5. Слинько Д.В. Основні риси та структура правозастосовної діяльності / Д.В. Слинько // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2015. – Серія: Право. – Випуск 20. – С. 21–24.

Тема № 24. Тлумачення норм права

Орієнтовний план:

Вступ

1. Тлумачення норм права: поняття, причини, мета, функції
2. Способи тлумачення норм права
3. Види тлумачення норм права
4. Інтерпретаційно-правовий акт

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Розкриваючи зміст першого питання необхідно насамперед вказати, що тлумачення норм права являє собою інтелектуально-вольову діяльність, котра полягає в усвідомленні та роз'ясненні змісту правових норм з метою їх найбільш правильної реалізації, а також пізнання самого феномену права. Тлумачення норм права є невід'ємною складовою юридичної діяльності. Тлумачити право означає пізнавати та роз'яснювати його зміст, цілі, соціальне призначення і практичну значущість. Необхідність юридичного тлумачення виникає, головним чином, у зв'язку з тим, що норми права мають загальний характер, передбачають лише типові ознаки визначених діянь та відносин, в той час коли реальність завжди конкретна та індивідуалізована. До основних функцій тлумачення норм права відносяться пізнавальна, конкретизаційна, регламентуюча, право забезпечувальна, сигналізуюча.

Способи тлумачення норм права слід розуміти як сукупність спеціальних прийомів, правил і засобів пізнання, що використовуються суб'єктом тлумачення для розкриття смислу правових норм. Основні способи тлумачення норм права: граматичний, логічний, систематичний, історичний, спеціально-юридичний.

З огляду на види тлумачення норм права перш за все слід розрізняти тлумачення за ступенем його обов'язковості. Роз'яснити нормативний акт або його частину можуть будь-які суб'єкти, але наслідки такого тлумачення будуть різні. Якщо норму права тлумачить спеціально уповноважений на це суб'єкт, результат тлумачення буде мати владно-обов'язковий характер, а саме тлумачення буде мати назву офіційного. Тлумачення, яке позбавлене обов'язкової юридичної сили, є неофіційним. Офіційне тлумачення поділяється на автентичне, делеговане, нормативне, індивідуальне. Неофіційне тлумачення поділяється на буденне,

професійне та доктринальне. За обсягом тлумачення норм права поділяється на буквальне, обмежувальне та розширювальне.

Інтерпретаційно-правовий акт (акт офіційного тлумачення) є документом, спрямованим на розкриття дійсного змісту і порядку реалізації норм права з метою забезпечення їх однакового розуміння і застосування. Види інтерпретаційно-правових актів розрізняють залежно від суб'єкта видання, за ступенем впливу на суспільні відносини, за юридичною силою тощо.

Рекомендований перелік літератури до теми № 24:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Саміло Г. О. Проблеми тлумачення правових норм : [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / Г. О. Саміло – Електрон. дані. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. – Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2670/1/Samilo_Problems_of_interpretation.pdf

Допоміжна:

1. Шутак І.Д. Юридична техніка тлумачення норм права // Науково-інформаційний вісник. Право. 2015. № 11. С. 18–24.
2. Савенко М.Д. Класифікація принципів тлумачення норм права // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2014. Т. 155. С. 9–13.
3. Горбань М. Правоконкретизація: до питання визначення поняття / М. Горбань // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 58. - Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . – 2013 . - С. 3-10.
4. Гордимов А. В. Доктринальне тлумачення в контексті гуманізації правових систем сучасності / А. В. Гордимов // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 41-45.
5. Гончаров В.В. Динамічне тлумачення юридичних норм / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / Редкол.: П.М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Дослідження та реферати. – Вип. 27. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – 252 с.
6. Гончаров В. Від старої теорії тлумачення до нової: основні виклики та рішення / В. Гончаров // Філософія права і загальна теорія права - 2014. - № 1-2. - С. 53-69.
7. Автентичне тлумачення // Велика українська енциклопедія : у 30 т. / проф. А. М. Киридон (відп. ред.) та ін. — 2016. — Т. 1 : А — Акц. — 592 с. — ISBN 978-617-7238-39-2.

Тема № 25. Механізм правового регулювання

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття правового регулювання, його види, способи і типи.
2. Поняття та структура механізму правового регулювання.
3. Стадії механізму правового регулювання.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При написанні курсової роботи слід враховувати, що правове регулювання здійснюється на системних засадах, через взаємодію багатьох юридичних явищ, конкретний порядок якої визначають у правознавстві як механізм правового регулювання. Механізм правового регулювання має свій склад та структуру. Структура механізму правового регулювання виявляється у певній послідовності підключення до правового регулювання різних юридичних засобів, у тій чи іншій черговості його обов'язкових (тобто таких, які цей процес перебігає кожен раз) та факультативних (в яких виникає потреба при впорядкуванні лише деяких суспільних відносин) стадій.

Правове регулювання розпочинається дещо раніше, ніж дія цього механізму, оскільки воно не тільки охоплює процес безпосереднього визначення правом поведінки людей, а й включає до себе передуючу цьому стадію правової регламентації суспільних відносин. На етапі правової регламентації суспільних відносин різні суб'єкти правоутворення формують, санкціонують та закріплюють у притаманних правовій системі даної країни юридичних джерелах (нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах, адміністративних та судових рішеннях прецедентного характеру, правових звичаях) норми права — юридичні правила поведінки людей загального характеру, які передбачають дозволені та обов'язкові форми їх стосунків у правовій сфері. Власне ж «запуск» механізму правового регулювання відбувається зазвичай у момент набрання зазначеними правовими нормами чинності. Однак іноді і після початку дії норм права функціонування механізму правового регулювання може блокуватися внаслідок недостатньої чіткості формулювань окремих норм права, що заважає їх розумінню, а відтак, і реалізації таких норм особами, яким вони адресовані.

Рекомендований перелік літератури до теми № 25:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Арабаджи Н. Б. Аксіологеми правового порядку: поняття та види / Н. Б. Арабаджи // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць. Одеса : Фенікс, 2011 . Вип. №2 . С. 18-23.

Допоміжна:

1. Дія права: інтегративний аспект: [монографія] / [кол. авторів]; [відп. ред. Н. М. Оніщенко]. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2010. 360 с.
2. Прокопчук Ю. М. Історичні аспекти правового регулювання права на працю в колишньому СРСР / Ю. М. Прокопчук // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 382-385.

3. Механізм правового регулювання // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 283. — ISBN 978-966-937-233-8.
4. Правове регулювання // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 516. — ISBN 978-966-937-233-8.
5. Тарахонич Т.І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії // Держава і право. - 2010. - Вип.50. - С.12-18.

Тема № 26. Правопорушення: поняття, ознаки, види

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки правопорушення.
2. Склад правопорушення.
3. Види правопорушень.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Розглядаючи питання про правопорушення, усвідомивши його соціально-політичні ознаки (негативна соціальна значущість, протиправність, караність та ін.), необхідно зосередити увагу на спеціально-юридичних ознаках, що утворюють склад правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Вміння надати змістовну характеристику кожному з елементів складу правопорушення припускає розуміння юридичного значення наявності кожного з цих елементів у складі правопорушення при виникненні на практиці питання про притягнення особи до юридичної відповідальності. Знаючи, що «склад правопорушення» - підстава юридичної відповідальності, треба вказати, що при висвітленні питання про «підстави юридичної відповідальності» в юридичній літературі зазвичай пишуть про «нормативну», «фактичну», «процесуальну» підстави.

Визначивши критерій розподілу правопорушень на проступки (конституційні, цивільні, адміністративні, дисциплінарні та ін.) і злочини, доцільно ознайомитись з відповідними положеннями Цивільного кодексу України, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Рекомендований перелік літератури до теми № 26:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Шульга А. М. Загальнотеоретичні аспекти правомірної поведінки особи : монографія. — Х. : Майдан. — 2013. — 412 с.

Допоміжна:

1. Правопорушення // Митна енциклопедія : у 2 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.. — Хм. : ПП Мельник А. А., 2013. — Т. 2 : М — Я. — С. 289. — 536 с. — ISBN 978-617-7094-10-3.
2. Правопорушення // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 574. — ISBN 978-966-937-233-8.
3. Правомірна поведінка // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 568. — ISBN 978-966-937-233-8
4. Голубовський В. Є. Правомірна поведінка: теоретико-методологічний аспект дослідження / В. Є. Голубовський // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №1 . - С. 68-72.
5. Захаркевич Т. С. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави / Т. С. Захаркевич // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №3 . - С. 41-44.
6. Шульга А. М. Обхід закону як вид зловживання правом // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 3 (50). – С. 11–20.
7. Шульга А. М. Право і свобода волі особи // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна № 988. Серія «Право». Випуск 10, 2011 рік. – С. 29–34.

Тема № 27. Юридична відповідальність

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття, ознаки та функції юридичної відповідальності.
2. Принципи юридичної відповідальності.
3. Види юридичної відповідальності.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Юридична відповідальність є особливим різновидом соціальної, тобто соціальна відповідальність є родовим поняттям (загальне) відносно усіх її різновидів (особливе). Особливості соціальної відповідальності та її різновидів досліджують у філософії, соціології, етиці, політології, релігії тощо, розуміючи, що будь-яка відповідальність — це завжди певний обов'язок особи здійснити власний вибір поведінки відповідно до тих норм, що існують у будь-якій сфері суспільства і відображають його інтереси, і сприйняти при цьому необхідний обов'язок звітувати перед суспільством за свій вибір і зазнати покарання у разі недодержання вимог соціальної норми.

Специфіка юридичної відповідальності полягає в тому, що вона перш за все завжди оцінює минуле, тобто це відповідальність за дію, яка вже була вчинена. Тим самим юридична відповідальність може відрізнятися від організаційної, політичної,

моральної та інших видів відповідальності, які спрямовані у майбутнє (наприклад, член політичної партії «відповідає» за проведення певного запланованого заходу, мітингу). Вона встановлюється за порушення юридичних вимог, а не за їх виконання (тому в законах мають фіксуватися, наприклад, міри відповідальності за невиконання договірних обов'язків, а не за їх виконання). Така відповідальність може встановлюватися і здійснюватися за відповідними юридичними (публічними) процедурами лише державою з притаманною їй можливістю використовувати заходи державно-владного примусу (на відміну від інших видів соціальної відповідальності).

Рекомендований перелік літератури до теми № 27:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Проблеми теорії та історії держави і права : зб. статей / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін.. Львів; К. : ЛьвДУВС, 2011. 164 с.

Допоміжна:

1. Аземша І.Б. Особливості формування інституту юридичної відповідальності в Україні / І.Б. Аземша // Часопис Київського університету права . – 2012. - №2. - С. 44-47.
2. Болсунова О.М. Сутнісні засади принципів юридичної відповідальності // Часопис Київського університету права. – 2010. - №4. - С. 48-52.
3. Каленіченко Л.І. Особливості підходів до юридичної відповідальності як правової категорії / Л.І. Каленіченко // Вісник ХНУВС. – 2015. – № 3 (70). – С. 22–29.
4. Середюк В.В. Порівняльно-правовий аналіз функцій юридичної відповідальності в правовій науці України та Польщі / В.В. Середюк // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 80-83.
5. Види юридичної відповідальності // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 32. — ISBN 978-966-937-233-8.
6. Підстави юридичної відповідальності // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 412. — ISBN 978-966-937-233-8.
7. Юридична відповідальність // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. — 2017. — Т. 3 : Загальна теорія права. — С. 854. — ISBN 978-966-937-233-8.

Тема № 28. Правосвідомість і правова культура

Орієнтовний план:

Вступ

1. Правосвідомість: поняття, основні ознаки.
2. Структура, функції, види правосвідомості.
3. Деформація правосвідомості: поняття, основні види.
4. Правова культура, засоби підвищення її рівня.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

При відповіді на перше питання слід пам'ятати, що не тільки писане право є реальним об'єктом відображення уявлень і почуттів людей, але і "право в житті" (діяльність правоохоронних органів, правопорядок тощо). Також треба підкреслити, що в правосвідомості людей має місце думка не тільки про право дійсне, але й про право бажане.

Структура правосвідомості – це її внутрішня побудова, яка складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: знання права, ставлення до права, спонукання до виконання правових приписів. Таким чином, згідно до традиційної позиції науковців, розрізняють пізнавальну, оціночну і регулятивну функції правосвідомості. Необхідно з'ясувати критерії чіткого розмежування зазначених функцій, конкретизувати їх за допомогою прикладів з практики правозастосування. Те ж саме стосується й видів правосвідомості: індивідуальної, групової, суспільної, наукової, професійної.

Правовий ідеалізм як і правовий нігілізм є характерними видами деформації правосвідомості. З'ясування питання правового нігілізму припускає аналіз його витоків, зокрема історичних передумов виникнення правового нігілізму в Україні. Сутність правового нігілізму - недовіра до сили права й обов'язковості правових вимог - повинна пов'язуватись з аналізом реалій суспільного життя, що призводять до формування такої недовіри, а також з аналізом негативних наслідків поширення правового нігілізму.

Розуміння правової культури як явища правового життя суспільства й надбання цивілізації, припускає її ціннісну характеристику (зокрема, аналіз правової системи суспільства в площині прогресивного розвитку законодавства, поступової еволюції правозастосування в напрямку підвищення якісного рівня окремих його складових елементів). При цьому доцільно звернути увагу на цінності, що притаманні сучасній правовій системі України. Необхідно також пояснити, що правова культура – явище інтегративне (формує зв'язки між різними сферами правового та суспільного життя); системне (виступає як об'єктивний результат взаємодії між своїми внутрішніми елементами); об'єктивно-суб'єктивне (існує лише як матеріальний результат розумової діяльності людини). Таким чином, слід довести, що поняття правової культури особи є правовою оцінкою поведінки особи в поєднанні з її мотивами як результатами усвідомлення соціальної цінності права.

Рекомендований перелік літератури до теми № 28:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Проблеми теорії та історії держави і права : зб. статей / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін.. Львів; К. : ЛьвДУВС, 2011. 164 с.

Допоміжна:

1. Калиновський Ю. Ю. Структура правосвідомості: філософсько-правова рефлексія / Ю. Ю. Калиновський // Вісник Національної юридичної академії України

ім. Ярослава Мудрого. Сер. Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2010. – № 5. – С. 92–100.

2. Клімова Г. П. Правосвідомість: до теорії питання / Г. П. Клімова // Актуальні питання інноваційного розвитку : Науково-практичний журнал. - 2012. - №2. - С. 35-41.

3. Мамченко Н. В. Суспільна правосвідомість як чинник політико-правових рішень / Н. В. Мамченко // Часопис Київського університету права. – 2012. - №4. - С.19-22.

4. Шульга А.М. Правовий нігілізм: український досвід // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 4 (51). Ч. 1. – С. 16-22.

5. Мамченко Н. В. Суспільна правосвідомість як чинник політико-правових рішень / Н. В. Мамченко // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 19-22.

6. Макеєва О. М. Правова культура як елемент правової системи / О. М. Макеєва // Часопис Київського університету права . – 2012 . - №4 . - С. 64-67

7. Проць О. Є. Правова культура та правокультурність: межі кореляції понять / О. Є. Проць // Часопис Київського університету права . – 2011 . - №3 . - С. 77-81.

Тема № 29. Правомірна поведінка

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття та ознаки правомірної поведінки.
2. Види правомірної поведінки.
3. Мотиви та стимули правомірної поведінки.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Відповідь на перше питання припускає насамперед необхідність згадати зміст категорії «поведінка», визначення основних ознак юридично значущої поведінки, одним із видів якої є власне і правомірна поведінка. Розкриваючи зміст питання про ознаки правомірної поведінки доцільно насамперед звернути увагу на те, що норма (принцип) права являє собою критерій як протиправної, так і правомірної поведінки (остання стає такою в силу своєї відповідності тій моделі позитивної поведінки, яка окреслюється в правовому приписі). Визначив загалом усі істотні ознаки правомірної поведінки і орієнтуючись на них необхідно сформулювати визначення поняття правомірної поведінки, відповідно до якого правомірна поведінка являє собою, як правило, свідому, вольову дію (бездіяльність) суб'єкта права, котра має позитивну соціальну значущість, відповідає вимогам норм права або принципів права.

Види правомірної поведінки необхідно з'ясовувати орієнтуючись насамперед на такі критерії їх виокремлення як суб'єкти права, об'єктивна сторона, ставлення

законодавця (держави) до правомірної поведінки, спрямованість волі, співвідношення волі й волевиявлення, основні форми реалізації права, характер зв'язку з правовідносинами, основні структурні елементи правового статусу суб'єкта права, характер зв'язку із самоконтролем, характер мотивації тощо.

Слід розрізнявати «мотиви правомірної поведінки» і «стимули правомірної поведінки». Мотиви правомірної поведінки як певні спонукання до її здійснення насамперед викликають до себе інтерес у тих, хто вивчає її психологічну природу, її внутрішні причини. Коли мова йде про стимули правомірної поведінки необхідно звернути увагу на те, що у даному плані саме «санкція» і «заохочення» є тими категоріями, які виступають на перший план у контексті дослідження її основних стимулів.

Рекомендований перелік літератури до теми № 29:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.

2. Шульга А. М. Загальнотеоретичні аспекти правомірної поведінки особи : монографія. – Х. : Майдан. – 2013. – 412 с.

Допоміжна:

1. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф.Є. Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. 768 с.
2. Шульга А. М. Юридично значуща поведінка особи: поняття, основні ознаки // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 1100–1103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12sampo.pdf>.
3. Шульга А. М. Зміст суб'єктивної сторони як елемента складу правомірної поведінки особи // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна № 1000. - 2012 рік. – С. 24–27.
4. Шульга А. М. Об'єктивно протиправне діяння, об'єктивно правомірна поведінка // Форум права. – 2012. – №3. – С. 846–849.
5. Шульга А. М. Страх притягнення до юридичної відповідальності як мотив правомірної поведінки особи // Право і Безпека. – 2012. – № 5 (47). – С. 51–55.

Тема № 30. Законність і правопорядок

Орієнтовний план:

Вступ

1. Поняття законності, її принципи.
2. Поняття та види гарантій законності.
3. Правопорядок та громадський порядок.
4. Співвідношення законності і правопорядку.

Висновки

Список використаної літератури

Методичні вказівки:

Сучасне наукове роз'яснення категорії “законність” спрямоване по трьох основних напрямках його розуміння. З одного боку це поняття, що може бути охарактеризоване як правовий принцип, як основоположна ідея права. Друга система поглядів на законність відображає її сутність крізь різні форми прояву способів реалізації державної влади, що свідчить про розуміння законності як режиму. Третій підхід розкриває зміст законності шляхом ототожнення її з сукупністю прийомів та способів вирішення юридичних справ на підставах та у відповідності до діючого законодавства у правозастосувальній практиці, що дає підстави розуміти її як метод правозастосування.

Правопорядок та суспільний порядок це поняття, що розкриваються з допомогою їх структурного пов'язування з режимом законності та наслідками такого режиму. Пояснюючи зміст цих категорій доцільно виходити з розуміння певного рівня правового порядку як результату здійснення режиму законності. При дослідженні шляхів досягнення правопорядку корисно звернути увагу на систему методів якими він досягається. Для правильного розуміння цього процесу важливо, щоб означені суспільні стани “правапорядок” та “соціальний порядок” досягалися доцільними та гуманно орієнтованими засобами.

Рекомендований перелік літератури до теми № 30:

Основна:

1. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О.С. Передерій та ін. Харків, 2018. 416 с.
2. Оборотов Ю. М., Завальнюк В. В., Овчиннікова А. П. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції: монографія. Фенікс, 2019. С. 420.

Допоміжна:

1. Голікова, К.О. Дисципліна та законність у державному управлінні: поняття та способи їх забезпечення // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 110-113.
2. Зінченко В.М. Законність, права людини та правоохоронна діяльність // Часопис Київського університету права. 2011. №3. С. 55-58.
3. Крижановський, А.Ф. Законність і правопорядок: "сіамські близнюки" чи самостійні правові категорії? // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична : зб. наук. праць / засн. Львів. держ. ун-т внутр. справ. 2011. № 1(1). С.27-36.
4. Крижановський А. Ф. Правовий порядок у дискурсі історіософії права // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. №2 . С. 4-8.
5. Дудаш Т. Деякі герменевтичні поняття у теоретичній та практичній юриспруденції / Т. Дудаш // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. Львів: Вид. ЛНУ ім. Івана Франка . 2010 . С.

6. Рабінович П. Ефективність юридичних гарантій законності / П. Рабінович // Вісник Академії правових наук України . 2010 . № 1 . С. 7 - 28.
7. Законність // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 148.
8. Правопорядок // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 578.